

UREĐENJE I OBNOVA SEOSKIH NASELJA U POSTUPKU KOMASACIJE

Milan Trifković¹,
Goran Marinković²

UDK: 528.46 : 332.26

Rezime: U radu je razmatran problem uređenja i obnove seoskih naselja u postupku komasacije.

Cljučne reči: Uređenje, seoska naselja, komasacija.

1. UVOD

Uređenje i obnova seoskih naselja je kompleksan inženjersko – tehnički problem. Sam proces se sastoji u sagledavanju niza pitanja iz oblasti ekonomije, prostornog planiranja, urbanizma, geodezije, prava, privrede, kulturnog nasleđa i dr. Tema rada je sagledana u svetlu socio – ekonomskog razvoja, s tim da je težište rada princip uređenja i obnove seoskog naselja u postupku komasacije, a to podrazumeva da se da opis i mogućnost izrade regulacionog plana seoskog naselja. Izrada regulacionog plana zahteva prethodne radove, koji bi dali informacionu osnovu za njegovu izradu, a odnose se naročito na:

- prirodne i veštačke uslove koji su od značaja za izgradnju i obnovu seoskih naselja,
- demografske karakteristike stanovništva datog naselja,
- položaj i ulogu naselja u širem okruženju, tj. u odnosu na grad i seosko područje, kome naselje pripada.

Položaj i uloga seoskih naselja u širem okruženju podrazumeva sagledavanje značaja i učešća sela u sveukupnom privrednom razvoju na nivou države, regiona i lokalnog okruženja sa gradom kao ekonomskim centrom. Prirodne karakteristike datog područja su veoma veoma bitne, u smislu utvrđivanja onih faktora koji ograničavaju pravilnu organizaciju teritorije. Objekti od javnog značaja, kao što su auto – putevi, akumulacije, razni objekti elektro – energetskog sistema, ne mogu se pomerati, već se posmatraju kao stalni objekti, koji će i u budućnosti zadržati postojeći položaj. U tom smislu, stvoreni uslovi mogu delimično ili potpuno ograničavati željenu organizaciju prostora. Bitno je napomenuti da se svi objekti, kao i sama organizacija zemljišta projektuje u skladu sa potrebama stanovništva. Zato planiranje obavezno traži demografsku analizu. Planiranje

¹ Doc. dr. Milan Trifković, dipl.inž.geod., Fakultet tehničkih nauka Novi Sad, Trg Dositeja Obradovića 6, tel: 063-628-952, e – mail: milantri@eunet.rs,

² Goran Marinković, dipl.inž.geod., goran.marinkovic@elemelgo.rs

mora da zadovolji realne potrebe stanovništva, postojeće i buduće, kriterijum ekonomičnosti i mogućnost realizacije predloženog plana.

Tražeći najbolja rešenja za razvoj sela, realno je poći od činjenice da su na našem selu u poslednjih 60 godina desile krupne promene, pod uticajem opštih kretanja u zemlji, pre svega 50 godina planske privrede i 10 godina izolacije. Pored planske privrede tu je i ubrzana industrijalizacija, koja postaje cilj, a ne sredstvo za društvene promene. Posledice ove politike su proces deagrarizacije i depopulacije, sa parcijalnom urbanizacijom, jer je usmerena ka razvoju grada, uz sistematsko zanemarivanje sela. Na taj način se razlika između sela i grada, koja je već postojala usled prirodno – geografskih činilaca i istorijskih okolnosti, povećavala, a to je direktno uticalo na sve veću disproporciju među regionima. Dosadašnji odnos države prema poljoprivredi je neophodno promeniti i uspostaviti nove, zdrave relacije.

2. PROBLEMI SELA

Problemi današnjeg sela u Srbiji ne razlikuju se mnogo od onih sa kojima se seosko stanovništvo suočavalo u bližoj prošlosti. Vremenski period od 50 godina ne može biti zanemarljiv u smislu značajnog pomaka u rešavanju tih problema. Činjenica da oko 50% ukupnog stanovništva Srbije živi na selu, a da se oko 20% bavi poljoprivredom, govori o njegovom velikom razvojnom potencijalu. Međutim, sa druge strane, sela u Srbiji suočena su sa mnogobrojnim problemima, i neophodno ih je sagledati iz više uglova:

- društveno – političkog,
- privredno – ekonomskog,
- demografskog,
- planersko – urbanističkog i
- ekološkog.

Dosadašnja praksa, kada je reč o razvoju sela i seoskih područja, isključivo se bazira na razvoju poljoprivrede, dok se problem razvoja seoskih naselja još uvek posmatra na nivou teorijskog. Pozitivna kretanja u ovom smislu, uočavaju se samo u prigradskim i razvijenim selima, u privredno najrazvijenijim regionima.

Društveno – politički aspekt. Kako je već u uvodu pomenuto, u poslednjih 60 godina, zapostavljen je razvoj srpskog sela. Forsiranjem industrije, kao glavne privredne grane, sela se prazne. Naročito je taj trend zabeležen u brdskim i planinskim selima, čije je obnavljanje veoma bitno zbog privredno – strateških resursa, kojih ima na ovom području. Brdsko – planinski region zauzima 65% ukupne teritorije, a u njemu živi 45% ukupnog broja stanovnika. Danas su pogranična sela najugroženija, i ukoliko država ne odreaguje odgovarajućim merama, ona će se u dogledno vreme ugasiti. Izražena tendencija gašenja malih sela, koje po prostornom planu Republike Srbije treba obnoviti, odnosno očuvati, jer upravo je na ovoj odluci strateška odrednica države da ostvari prostorno usklađenije korišćenje poljoprivrednog zemljišta i da preusmeri nepovoljne strukturalne tendencije u okviru razvoja.

Privredno – ekonomski aspekt. Sistematskim zanemarivanjem sela, ono gubi korak u opštem društvenom razvoju. Država preuzima monopol u poljoprivredi i pomaže društvena gazdinstva. Individualni proizvođač je nezaštićen, a inovacije u agraru bile su

mu teško dostupne. U takvim uslovima proizvodnje, proizvodi se uglavnom za sopstvene potrebe ili za prijatelje. Poljoprivredni proizvodi ne prodaju se zvaničnim kanalima, zbog nelojalne konkurencije. Centralno – planska privreda u delu vlasništva i korišćenja zemljišta, opteretila je poljoprivredu [8]. Stvorena je opšta klima u društvu, poljoprivrede i života na selu, kao manje vrednog. Život na selu karakteriše se niskim standardom i malom kupovnom moći.

Demografski aspekt. Uporedo sa industrijalizacijom, tekao je proces deagrarizacije i depopulacije. Sela se iseljavaju, i u njima ostaje ograničeno radno sposobno stanovništvo, i uglavnom biološki – reproduktivno nesposobno. Kulturno – obrazovne potrebe seljaka svedene su na minimum, tako da nepismenost predstavlja veliki problem u samom pokušaju osavremenjivanja života i rada na selu. Takođe, velika je nepoverljivost prema naučnom pristupu agrarnom razvoju. U selima nižih kategorija i dalje se beleži depopulacija, a u seoskim naseljima brdskih i planinskih područja, naročito pograničnih sela, zabeležena je pojava bele kuge. To je iz razloga što su ova seoska područja zapostavljena u razvoju, pa u selima nisu obezbeđeni osnovni uslovi za život.

Planersko – urbanistički aspekt. Plansko usmeravanje izgradnje seoskih naselja i projektantsko – inženjerska delatnost nisu adekvatni potrebama na našem selu. Činjenica je da se vrlo malo planski rešavaju i izgrađuju naselja i objekti, te je u većini sela situacija nezavidna. Opšta slika seoskih naselja je da su neuređena i zapuštena, i da osim osnovne funkcije rada i stanovanja, ne zadovoljavaju ni jedan viši kriterijum. Komunalno su slabo opremljena, a nedovoljan je i broj privredno – ekonomskih i društvenih objekata. Saobraćajna mreža seoskih puteva je nezadovoljavajuća, s obzirom da su samo javni putevi stručno izgrađeni. Većina seoskih centara nije uređena da bi služila za okupljanje, odmor i razonodu meštana, nema zasada drveća i niskog zelenila, klupa za sedenje, uređenih staza za šetanje. To su najčešće samo zemljane ili travnate površine, a u pojedinim naseljima se javljaju kao površine popločane betonom.

Ne postoji jasna diferencijacija objekta u seoskom centru. Pored društvenih i uslužnih objekata vrlo često su izgrađeni i izvesni privredni objekti, koji po svojoj funkciji ne bi trebalo da se nalaze u centru naselja, već na posebnim lokacijama ili u privrednoj zoni naselja [4]. Sama izgradnja ovih objekata je bez učešća tehničkih službi i bez projekta. Tu spadaju: mlinovi, veterinarske ambulante, skladišta, reprodukcionog materijala, zatim razni magacini za otkup proizvoda. Ukoliko se naše selo bude razvijalo i izgrađivalo bez urbanističkog plana, stara spontano nastala neracionalna struktura sela, će se sve više učvršćavati i time otežavati kasnije radove na njegovom preobrežaju.

Ekološki aspekt. Do narušavanja kvaliteta životne sredine na selu mogu dovesti mnogi faktori, a sigurno su najopasniji produkti u stočarskoj proizvodnji i razna agrohemijska sredstva. Nedostatak komunalnih objekata kao što su: kanalizacija, vodovod, deponije, stočna groblja dovode do zagađenja vode (vodotokova i bunara), tla, vazduha, a otpaci stočarske proizvodnje pospešuju prenošenje i širenje parazitnih bolesti. Stočna groblja skoro i da ne postoje u našim selima. Veliku odgovornost za to snose sami meštani naselja, jer njihova nemarnost, neodgovornost i neobrazovanost dovode do toga da se leševi životinja bacaju u razne jame, jaruge, potoke, bez ikakve svesti o higijenskim

ekološkim normama. Posebnu pažnju treba posvetiti lociranju mini – farmi. Neretko je slučaj, da se ovi objekti grade u samom centru naselja, što je nedopustivo sa sanitarno – higijenskog stanovišta.

Globalnom ocenom o životnoj sredini sela ne dobija se realna slika, jer se seoska naselja međusobno razlikuju po topografskom položaju, veličini, urbanističkoj i agro – ekonomskoj strukturi. Sela razbijenog tipa poseduju sve uslove kvalitetne životne sredine, s tim što je neophodno rešiti problem otpadnih voda. Zbog širenja naselja, dolazi do pretvaranja najkvalitetnijeg poljoprivrednog zemljišta u građevinsko, što predstavlja jedan od ozbiljnih problema.

3. UREĐENJE I OBNOVA SEOSKIH NASELJA

U prostornom planu Republike Srbije stoji da je jedna od strateških odrednica sveopšteg društveog razvoja uređenje i obnova sela. Zbog odsustva ili neadekvatnosti državne politike prema poljoprivredi i seoskom stanovništvu, razvoj sela i seoskih teritorija razvijao se pretežno spontano [2], zbog čega su procesi i promene na seoskoj teritoriji i kod seoskog stanovništva išli više u regresivnom, nego progresivnom pravcu.

Da bi došlo do kvalitativne transformacije sela, neophodno je sprovesti kordinisane aktivnosti, uz institucionalnu i organizacionu podršku, i efikasno fizičko i komunikaciono povezivanje seoskih naselja u mrežu naselja. Obnovu seoskih naselja pre svega treba odpočeti revitalizacijom ljudskog faktora i razvojem poljoprivrede, kao osnovne delatnosti, planiranjem strukture proizvodnje, garantovanjem otkupa i uređenjem zemljišta. Razvoj i uređenje sela posmatra se u sklopu uređenja i organizacije seoskog atara, jer on predstavlja prostor neposrednih razvojnih uslova i resursa seoskog naselja. Za oživljavanje sela i urbani razvoj seoske teritorije, potrebno je podsticati:

- proizvodnu i saobraćajnu infrastrukturu,
- usluge (formiranje sabirno – distributivnih centara, otvaranje servisa za opravku poljoprivredne mehanizacije i nabavku rezervnih delova, organizovanje agro – veterinarskih ustanova...),
- seoske zadruge,
- zdravstvo i socijalnu zaštitu,
- obrazovanje,
- kulturu, sport i rekreaciju [10].

Uređenje i obnovu seoskih naselja najracionalnije je izvršiti u okviru uređenja zemljišne teritorije komasacijom, jer se na taj način izbegavaju složeni imovinsko – pravni odnosi na zemljištu. U okviru Zakona o Prostornom planu Republike Srbije izvršena je i tipologija seoskih područja, gde su globalno sagledani osnovni tipovi seoskih područja, sa utvrđenom identifikacijom osnovnih uzroka koji su stvorili razvojne probleme kao i sa naznakom upozorenja i prioriternih mera koje bi trebalo uvažavati u razvojnim programima i planovima za ova područja. Sa aspekta komasacije, posebno su interesantna četiri područja (tabela 1).

Imajući u vidu da na selu živi oko polovine stanovništva Republike i da je dugoročan državni interes da se uspori intenzitet migracije selo – grad, prioritet u razvoju seoskih područja ima stvaranje takvih uslova razvoja koji će aktivirati potencijale sela i motivisati stanovništvo na povećanje kvaliteta života u seoskom području. To

podrazumeva seoske tržišne privrede u kojima vodeću ulogu imaju domaćinstva sposobna da obezbede akumulaciju za reprodukciju i povećanje proizvodnih aktivnosti, kao i za unapređivanje uslova života na selu. Osnovni preduslov za efikasno sprovođenje različitih politika i mera na nivou državnih aktivnosti na jednoj strani, i aktiviranja i razvoja lokalnih potencijala sela, na drugoj strani, jeste u smanjivanju, pa i uklanjanju, sistematske i kontinuirane izolovanosti sela u odnosu na grad. Uslov za ovo je bolje saobraćajno i komunikaciono povezivanje sela sa urbanim područjima u celini, a naročito sa gradovima. [10]

*Tabela 1 – Socio – ekonomska i prostorna diferencijacija seoskog područja
(podaci preuzeti iz Prostornog plana Republike Srbije)*

Vrsta područja	Uzroci - prethodna identifikacija	Prioritetne mere
Područja siromaštva	Politika investicionih ulaganja	Selektivne mere za podsticanje privrednog i socijalnog razvoja i obnove
Područja depopulacije sela	Zapostavljenost poljoprivrede, sela i seljaštva; nizak prirodni priraštaj; osećaj nesigurnosti svojine i profesije; gubljenje emocionalne vezanosti za gazdinstvo	Jačanje ekonomske i psiho-socijalne motivacije za život na selu i rad u poljoprivredi i drugim delatnostima
Planinska, prigranična i druga periferna područja	Neadekvatna socio-ekonomska politika države i pojedinih regiona, parcijalno sagledavanje razvojnih problema perifernih područja	Radikalne mere populacije, socio-ekonomske politike, izgradnja infrastrukture, kolonizacija, razvoj turizma
Sela Kosova i Metohije kao multiproblemsko područje	Kumuliranje pogrešnih sistemsko-političkih rešenja iz minulog perioda; nedostatak informacija o socio-ekonomskim kretanjima; teškoće uspostavljanja dijaloga i animiranja stanovništva za uključivanje u rešavanje lokalnih razvojnih problema	Preusmeravanje tradicionalnih obrazaca ponašanja i vrednosti lokalnog stanovništva i stimulisanje modernizacijskih procesa

Treba naglasiti, jedna od ključnih mera za razvoj seoskog područja je i komasacija sa svim pratećim merama koje idu uz nju (hidrotehničke i agrotehničke melioracije, zaštita zemljišta od raznih vrsta erozije, očuvanje prirodnih elemenata ruralne sredine, uređenje i obnova seoskih naselja). Razvoj rurala, a naročito brdsko – planinskih područja je jedno od najkritičnijih pitanja budućeg razvoja Srbije!

Teška ekonomska kriza, u kojoj se nalazimo može biti dobar izgovor da je bolje sačekati povoljnija vremena ali, čak naprotiv, to je i pokazatelj da je krajnje vreme okrenuti se razvoju rurala, jer u vremenu koje dolazi biće sigurno teže ispravljati propušteno.

Komasacija je mera koja je više decenija prisutna na tlu Evrope. Dugo godina osnovni zadatak komasacije bio je ukрупnjavanje poseda u cilju povećanja poljoprivredne proizvodnje uz smanjenje troškova. Vremenom, komasacija dobija sve kompleksniju formu i postaje nezaobilazan instrument prostornog razvoja, odnosno može se reći da se težište komasacije pomera od agrara ka politici razvoja seoskih područja.

Najpotpunija definicija komasacije bila bi:

Komasacija je kompleks prostorno – planskih, pravnih, organizacionih, ekonomskih i tehničkih mera koje država sprovodi u cilju poboljšanja prirodnih, privrednih i ekoloških uslova života i rada na zemljišnoj (vannaseljskoj, ruralnoj) teritoriji uključujući i uređenje i obnovu seoskih naselja. [9]

Međutim, jedna od osnovnih karakteristika do sada urađenih komasacija u Srbiji (Crna Gora je tek 1992. donela propis o komasaciji), je da komasacija nije "ušla" u naselja, već im se približila, odnosno u postupku komasacije utvrđuju se granice građevinskog rejona i površine potrebne za razvoj naselja (površine za privredu, objekte, nova gradilišta, groblja, sportske terene, izvor vodosnabdevanja i sl.). [2]

3.1. Urbanističko planiranje sela

Sa stanovišta planiranja i uređenja zemljišne teritorije i seoskih naselja, najznačajniji prethodni planski dokumenti su generalni plan predela i regulacioni plan sela, u kojima se daju dugoročna i osnovna planska rešenja za uređenje poljoprivrednog zemljišta, korišćenje šuma i šumskog zemljišta, uređenje mreže nekategorisanih (poljskih) puteva, plan parcelacije za objekte i uslove za njihovu izgradnju, regulaciona i nivelaciona rešenja saobraćajnica i uslovi priključenja na postojeću mrežu, kao i uslovi za zaštitu životne sredine, prirodnih vrednosti, graditeljskog nasleđa i drugo.

Generalni plan predela donosi se za područja izvan naselja, kada je to utvrđeno regionalnim prostornim planom ili prostornim planom područja posebne namene, tzv. osnove, radi uređenja poljoprivrednog zemljišta, uređenja mreže nekategorisanih (poljskih) puteva, radi korišćenja šumskog i poljoprivrednog zemljišta, unapređenja seoskog, lovnog ili drugog turizma i očuvanja i nege prirodnih vrednosti karakterističnih za određeno područje. Ovim planom, između ostalog, utvrđuju se i uređuju osnove zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta.

Regulacinom planom (naselja) se određuju i utvrđuju opšta pravila uređenja prostora i izgradnje, kao i posebni uslovi uređenja prostora i izgradnje. Osnove, prostorni, urbanistički i drugi planovi moraju biti međusobno usaglašeni.

Pre izrade dokumentacije potrebno je prikupiti odgovarajuće podatke i izvršiti određena istraživanja, koja se odnose na prirodne i stvorene činioce, od čega zavisi konkretan predlog uređenja.

U prirodne uslove spadaju:

- klima,
- reljef sa vertikalnom predstavom terena,
- pedološka karta,
- hidrologija i hidrografija,
- flora i fauna,
- matarijalne sirovine
- geološke karakteristike.

Kod prirodnih uslova potrebno je da se sagledaju prirodni faktori koji ograničavaju pravilnu organizaciju teritorije. Tu spadaju pravci vodotokova, raznovrsni geomorfološki oblici na terenu (depresije, jaruge...) i različita pedološka svojstva susednih parcela.

U stvorene uslove spadaju:

- građevinski rejoni naselja,
- ekonomska dvorišta,
- industrijski i drugi pogoni i objekti,
- infrastrukturni sistemi,
- područja posebne namene,
- istorijsko – kulturna dobra,
- zaštićene površine,
- oblici parcela u ataru.

I kod ovih uslova treba razgraničiti ograničavajuće, a njih je moguće delimično korigovati.

3.2. Propisi o uređenju seoskih naselja

Transformaciju sela treba planski, putem ekonomsko – razvojnih i prostorno – urbanističkih planova usmeravati u pravcu održivog razvoja i ruralnih područja. Novi Zakon o planiranju i izgradnji definiše zakonski okvir za planiranje sela. Pravni osnov za uređenje i obnovu seoskih naselja u procesu komasacije nalazimo u Zakonu o poljoprivrednom zemljištu i Prostornom planu Republike Srbije, kao i u Uredbi za radove na zaštiti i uređenju poljoprivrednog zemljišta.

U Zakonu o poljoprivrednom zemljištu, u članu 26 navodi se da se pod uređenjem poljoprivrednog zemljišta smatra komasacija, a u članu 40 da se u postupku komasacije obezbeđuje zemljište za zajedničke potrebe naselja (zemljište za izgradnju putne i

kanalske mreže, za komunalne i druge potrebe naselja), koje obezbeđuju učesnici komasacija, srazmerno unetoj površini, odnosno vrednosti zemljišta i to bez naknade [6].

Dalje, u Prostornom planu Republike, u delu o korišćenju i zaštiti poljoprivrednog zemljišta da se između ostalih tehničko – tehnoloških poboljšanja poljoprivrednog zemljišta, navodi i komasacija. Takođe, u Uredbi za radove na zaštiti uređenju poljoprivrednog zemljišta, u članu 2 stoji da je komasacija jedna od mera za zaštitu, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta. Komasaacija poljoprivrednog zemljišta ne može da se sprovodi na teritoriji za koju nije donet prostorni plan ili regulacion plan (ranije urbanističke Uredajne osnove) i osnove zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta [8].

3.3. Strategija obnove i uređenja seoskih naselja

Osnovno strategijsko opredeljenje u sveopštem razvoju zemlje je postizanje većeg stepena ukupnog funkcionalnog integrisanja prostora Republike Srbije, sa istovremenim ekonomskim i saobraćajnim povezivanjem sa susednim i evropskim zemljama [10]. Ostvarenje postavljenog cilja zahtev smanjenje regionalnih neusklađenosti, odnosno kvalitativne promene u prostornoj, ekonomskoj i socijalnoj strukturi, naročito područja kod kojih je socijalno i ekonomsko zaostajanje izraženo. Zato se razvoj poljoprivrede i seoskih područja posmatra kao jedno od najznačajnijih pitanja budućeg razvoja [7,9,10].

Ravnomerniji razvoj regiona predpostavlja:

- uvažavanje realnih faktora razvoja,
- preduzimanje podsticajnih mera od strane države i drugih fondova,
- uspostavljanje tržišnih principa i formiranje institucionalnog okvira u kome će tržišne institucije moći da funkcionišu,
- stvaranje regionalnih odgovarajućih okruženja.

U tom smislu, država je donela Strategiju razvoja poljoprivrede u kojoj je obrađen problem njene modernizacije i rekonstrukcije tog sektora. Cilj je da se pređe ka potpuno tržišnoj ekonomiji, kako bi poljoprivreda bila profitabilnija, efikasnija i produktivnija, a tu promenu država treba da pomogne, kako bi se izmenila njena dosadašnja praksa da se meša u odluke poljoprivrednika šta da proizvode, odnosno prepustiti poljoprivredne proizvođače da sami osluškuju tržište i da mu se prilagođavaju. Zbog ekonomske situacije u zemlji i otpuštanja radnika usled procesa tranzicije, sve veći broj ljudi vraća se na selo, jer u ovim okolnostima tamo su obezbeđene osnovne životne potrebe. Ovaj trend je inače suprotan onom u EU [9].

Poljoprivredu treba bazirati na komercijalnim gazdinstvima, odnosno stimulisati poljoprivredne proizvođače da se trajno opredele za profesionalno bavljenje poljoprivredom, da se agrokombinati prestrukturiraju u privatni sektor, a nekomercijalna gazdinstva, koja proizvode za sopstvene potrebe, podsticati da izdaju u zakup ili prodaju zemljište. Opšta karakteristika srpske poljoprivrede je velika usitnjenost gazdinstva, o čemu govori statistički podatak da 94,5% domaćinstva poseduje manje od 10 ha. Da bi se ostvario zacrtani program, neophodno je smanjiti broj poljoprivrednika, povećati

površine gazdinstava, a proizvodnja da je više specijalizovana i da odgovara na zahteve tržišta. U Strategiji razvoja poljoprivrede takođe se navodi da je neophodna edukacija poljoprivrednih proizvođača i njihovo udruživanje radi unapređenja proizvodnje. Institucije koje pružaju podršku razvoju poljoprivrede su Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo za prostorno planiranje i zaštitu životne sredine, Ministarstvo prosvete, zatim veterinarske, fitosanitarne i savetodavne službe i poljoprivredne zadruge. Osnovni zadatak Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je da stvori prave uslove za poslovnu aktivnost, a na privatnom sektoru je da iskoristi komparativne prednosti koje Srbija ima, ali u isto vreme da preuzme rizik [9].

U nadležnosti Ministarstva za prostorno planiranje i zaštitu životne sredine je da se razvoj poljoprivrede oslanja na rezultate naučnih istraživanja. Savetodavne službe, čija je uloga da informišu proizvođače o dostignućima u oblasti poljoprivredne proizvodnje (ispitivanje zemljišta, semena, biljaka i stoke) organizovane su kroz rad Instituta za primenu nauke u poljoprivredi i preko regionalnih poljoprivrednih stanica. Ministarstvo prosvete treba da ostvari vezu između formalnog obrazovanja i razvojnih potreba poljoprivrede, kroz nastavne promene koje sadrže znanje iz oblasti tržišta, očuvanja seoskih područja i njegove integracije u savremene društvene tokove (informatička, ekološka, sociološka i humanistička znanja) [9].

Veterinarske fitosanitarne i savetodavne službe istražuju i kontrolišu oblast bezbednosti hrane, zaštita bilja i zdravlja životinja.

Poljoprivredne zadruge služe za marketing, preradu primarnih poljoprivrednih proizvoda i snabdevanje inputima. Veoma su važne organizacione jedinice za unapređenje proizvodnje, tržišnosti i razvoj sela.

Činjenica je da je neophodna bolja i tešnja saradnja među ovim institucijama.

3.4. Finansirnje razvoja sela

Ruralnom ekonomijom u Srbiji dominira poljoprivredna aktivnost, pa je postizanje ciljeva ruralnog razvoja u velikoj meri zavisno od uspeha poljoprivrednog razvoja. Dosadašnji odnos države prema poljoprivredi je neophodno promeniti i uspostaviti nove, zdrave relacije, što podrazumeva radikalnu rekonstrukciju i modernizaciju celog poljoprivrednog sektora. Država mora da se povuče sa mnogih funkcija na kojima je bila: upravljanje kombinatima i društvenim firmama, koje sada treba premestiti u privatni sektor, a istovremeno mora da preuzme ili ojača funkcije koje su neophodne da bi tržište funkcionisalo dobro. Selo se ne može razviti bez državnih sredstava. Da bi se podstakao stabilniji i kontinuiraniji razvoj poljoprivredne delatnosti i da bi se obezbedio produktivniji i primamniji život na selu, potrebno je iznaći načine stimulisanja poljoprivrednih proizvođača da se odluče za profesionalno bavljenje poljoprivredom.

Na osnovu Uredbe Vlade Republike Srbije o Utvrđivanju programa mera za podsticanje razvoja poljoprivredne proizvodnje, podrška razvoju poljoprivredne proizvodnje u tekućoj godini, sprovodiće se putem kratkoročnog i dugoročnog kreditiranja poljoprivrednih

gazdinstava – fizičkih i pravnih lica upisanih u registar, a povećaće se programi dodele bezpovratnih kredita, usmeranih na razvoj sela, kakav je inače trend u EU. Sredstva se obezbeđuju u budžetu Republike Srbije – Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Kreditiranje se vrši preko poslovnih banaka, a namena kredita je sledeća:

- izgradnja i kupovina sistema za navodnjavanje i oprema za navodnjavanje,
- kupovina poljoprivredne mehanizacije,
- podizanje višegodišnjih zasada,
- podizanje plastenika i staklenika i
- kreditiranje stočarske proizvodnje.

LITERATURA

- [1] Gostović, M. : Uređenje seoske teritorije, Beograd, **1989**.
- [2] Grupa autora : Komasicija u Srbiji, monografija, Beograd, **2003**.
- [3] Miladinović, M. : Uređenje zemljišne teritorije, Beograd, **1997**.
- [4] Ribar M. Simonović Đ.: Uređenje seoskih teritorija i naselja, Beograd, **1993**.
- [5] Trifković, M.: Razvoj metodologije izrade i realizacije programa uređenja zemljišne teritorije komasicijom, doktorska disertacija, Beograd, **2000**.
- [6] Trifković, M.: Uređenje seoskih područja komasicijom, Beograd, **2001**.
- [7] Pravilnik o sadržini i izradi Prostornog plana.
- [8] Zakon o poljoprivrednom zemljištu, "Službeni glasnik RS", br. 62/06, Beograd, **2006**.
- [9] Strategija poljoprivrede Srbije, Beograd **2004**.
- [10] Prostorni plan SR Srbije, Ministarstvo za urbanizam, stambeno – komunalne delatnosti i građevinarstvo, Službeni glasnik RS br.13/96, Beograd, **1996**.
- [11] Nacrt Prostornog plana Republike Srbije, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Beograd, **2010**.

ARRANGEMENT AND RECONSTRUCTION OF VILLAGES IN PROCESS OF LAND CONSOLIDATION

Abstract: This paper examines a problem of arrangement and reconstruction of villages in process of land consolidation.

Key words: Arrangement, villages, land consolidation.